

การพัฒนากบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอทิธาบท 4
โรงเรียนประถมศีกษาขนาดเล้ก สำนักงานเขตพื้นท่การศีกษา
ประถมศีกษาสุรินทร์ เขต 2

DEVELOPMENT OF ACADEMIC INFORMATION SYSTEMS ADMINISTRATION
BASED ON IDDHIPADA 4 IN SMALL – SIZED PRIMARY SCHOOLS
UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

วรชิต คุณะนาม¹, ธนุ ศรีทอง² และ ภักฐว้ชร์ สุขเสน³

Vorachit Kunanam¹, Thanoo Srithong² and Phatchavat Suksen³

สาขาวิชาพุทธบริหารการศีกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทาลัยมหารจุฬาลงกรณราชวิทาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Buddhist Educational Administration,

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³

E-mail: vorachitkunanam@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 7 มิถุนายน 2569; แก้ไขบทความ: 7 กรกฎาคม 2569; ตอปรับตีพิมพ์: 15 กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศีกษาสภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการของโรงเรียนประถมศีกษาขนาดเล้กสังกัดสำนักงานเขตพื้นท่การศีกษาประถมศีกษาสุรินทร์ เขต 2 2) ศีกษาวิธีพัฒนากบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอทิธาบท 4 และ 3) ประเมินวิธีพัฒนาดังกล่าว เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศีกษาและบุคลากรงานวิชาการ จำนวน 99 คน จากประชากร 131 คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที การวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และประเมินวิธีพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน ด้วยแบบประเมินมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาและสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.71) ส่วนด้านการนำเสนอข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.66) 2) พบว่า "ด้านการนำเสนอข้อมูล" เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จึงนำประเด็นดังกล่าวมาศีกษาวิธีพัฒนา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน ได้วิธีพัฒนาด้านการนำเสนอข้อมูลตามหลักอทิธาบท 4 จำนวน 11 วิธี อาทิ การออกแบบรูปแบบการนำเสนอด้วยภาษาเรียบง่ายและใช้ตาราง/กราฟ การกำหนดมาตรฐานรายงานพร้อมปฏิทินการส่ง การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการใช้โปรแกรมนำเสนอ และการกำหนดผู้ตรวจสอบข้อมูลอย่างน้อย 2 คนพร้อมตรวจสอบ โดยแต่ละวิธีบูรณาการหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ

วิมังสาเป็นแรงขับเคลื่อน 3) ผลการประเมินวิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.53) ผ่านเกณฑ์ทุกวิธี ด้านความเป็นประโยชน์และความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) ด้านความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (4.42)

คำสำคัญ: การบริหารงานระบบสารสนเทศ, งานวิชาการ, อิทธิบาท 4, โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

Abstract

This research had three objectives: 1) to study the current state of academic information systems administration in small-sized primary schools under Surin Primary Educational Service Area Office 2; 2) to study development methods for academic information systems administration based on *Iddhipada* 4; and 3) to evaluate those development methods. This study employed a mixed-method design. The quantitative sample consisted of 99 school administrators and academic personnel, drawn from a population of 131 through stratified random sampling. The instrument was a questionnaire with a 5-point rating scale, having an Item-Objective Congruence (IOC) index between 0.80–1.00 and a reliability coefficient of 0.96, analyzed using mean, standard deviation, and t-test. The qualitative component employed structured in-depth interviews with 9 key informants, verified for content validity, and the development methods were evaluated by 5 experts using a 5-point rating scale through content analysis and descriptive statistics.

The findings revealed that: 1) The overall state of academic information systems administration was at the highest level. Data collection and data verification shared the highest mean score (4.71), while data presentation recorded the lowest mean score (4.66). 2) Since data presentation had the lowest mean score, it was selected as the focus for studying development methods through structured in-depth interviews with 9 key informants. Eleven development methods for data presentation based on *Iddhipada* 4 were identified, including designing presentation formats using simple language with tables/graphs, establishing standardized reporting formats with submission calendars, conducting workshops on presentation software, and assigning at least two data verifiers for systematic review, with each method integrating Chanda, Viriya, Citta, and Vimamsa as driving forces. 3) The evaluation of all eleven methods showed an overall mean of 4.53 at the highest level, with all methods passing the criteria. Utility and appropriateness were rated at the highest level (4.58), while feasibility was rated at a high level (4.42).

Keywords: Academic Information Systems Administration, Academic Affairs, *Iddhipada* 4, Small-Sized Primary Schools

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศพัฒนาอย่างก้าวกระโดด การบริหารจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องปรับรูปแบบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันประชาคมโลก ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้องค์กรประมวลผลข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Laudon & Laudon, 2020: 14) โดยเฉพาะการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการซึ่งเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล (สมชาย นำประเสริฐชัย, 2559: 112; สุพัศตร์ พิบูลย์, 2558: 78) ระบบสารสนเทศงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้สถานศึกษาติดตามและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน จัดทำรายงานที่มีคุณภาพ และลดภาระงานธุรการของครูและผู้บริหาร ทำให้สามารถมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอนได้มากขึ้น องค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD, 2018: 15) ได้กำหนดให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 ขณะที่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563: 45) กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่วางเป้าหมายให้สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศภายในปี 2579

โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีนักเรียนไม่เกิน 120 คน มีบทบาทสำคัญในการให้บริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่ห่างไกลและชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันมีโรงเรียนขนาดเล็กทั่วประเทศประมาณ 19,000 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65 ของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ซึ่งดูแลโรงเรียนในพื้นที่ 5 อำเภอ (ท่าตูม รัตนบุรี โนนารายณ์ สนม และชุมพลบุรี) มีโรงเรียนขนาดเล็กถึง 131 โรงเรียน จากทั้งหมด 156 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 84 สัดส่วนที่สูงนี้สะท้อนว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศต้องคำนึงถึงข้อจำกัดและความต้องการพิเศษของโรงเรียนเหล่านี้ ทั้งด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และเทคโนโลยี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2, 2566: 15)

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็กประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ งบประมาณจำกัด โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอ การขาดการบูรณาการระหว่างระบบสารสนเทศและการขาดแนวทางพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลให้ข้อมูลทางวิชาการไม่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจของผู้บริหารยังขาดการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบันมาสนับสนุนการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ในขณะที่หลักอิทธิบาท 4 อันประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ฉันทะสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน วิริยะส่งเสริมความเพียรพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง จิตตะสร้างความสม่ำเสมอในการปฏิบัติหน้าที่ และวิมังสาใช้ปัญญาประเมินและปรับปรุงการดำเนินงาน การบูรณาการหลักธรรมทั้ง 4 ประการเข้ากับ

การบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการจึงอาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562: 145)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาการพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เป็นการผสมผสานภูมิปัญญาไทยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาวิธีพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2
3. เพื่อประเมินวิธีพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2” ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย ทั้งหนังสือ วารสารวิชาการในประเทศและต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ เอกสารราชการ และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างกรอบความเข้าใจที่ครอบคลุมทั้งมิติการบริหารระบบสารสนเทศและมิติหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็นหลัก

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาระบบสารสนเทศ

Laudon and Laudon (2020) ให้ความหมายระบบสารสนเทศว่าเป็นองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกันเพื่อรวบรวม ประมวลผล จัดเก็บ และเผยแพร่สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การประสานงาน และการควบคุมในองค์กร ขณะที่รุ่งโรจน์ แสงวิเศษ (2564) เน้นย้ำว่าระบบสารสนเทศในสถานศึกษาต้องมีคุณสมบัติด้านความถูกต้อง ทันเวลา ครอบคลุม และเข้าถึงได้ง่าย ด้านการพัฒนา ระบบสารสนเทศ Laudon and Laudon (2020) นิยามว่าเป็นกระบวนการวางแผน ออกแบบ สร้าง ทดสอบ และนำไปใช้งาน สอดคล้องกับสมชาย นำประเสริฐชัย (2559) ที่ระบุว่าในบริบทการศึกษา การพัฒนาระบบสารสนเทศคือการสร้างหรือปรับปรุงระบบจัดการข้อมูลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ขณะที่สุพัตร์ พิบูลย์ (2558) มองเจาะจงไปที่งานวิชาการของสถานศึกษาว่าหมายถึงการยกระดับกระบวนการจัดการข้อมูลด้านนักเรียน หลักสูตร และผลการเรียนให้ถูกต้อง รวดเร็ว และเข้าถึงได้สะดวก โดยเสนอว่ากระบวนการจัดการข้อมูลในระบบสารสนเทศงานวิชาการประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลักที่เชื่อมโยงเป็นวัฏจักรต่อเนื่อง ได้แก่ การเก็บ

รวบรวบข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ซึ่งกรอบแนวคิดนี้สอดคล้องกับขอบเขตเนื้อหาที่งานวิจัยนี้ใช้เป็นมิติในการศึกษา

2. หลักอทิบาท 4 ในมิติพุทธธรรมและการประกยุกตใ้ใช้ในการบริหาร

หลักอทิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทเจ้าทรงแสดงไว้ในพระไตรปิฎกหลายแห่ง ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2563) อธิบายว่าคำว่า “อทิบาท” มาจาก “อทิ” หมายถึง ความสำเร็จ และ “บาท” หมายถึง เหตุหรือหนทาง จึงหมายถึงเหตุที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประกอบด้วยองค์ธรรม 4 ประการที่เชื่อมโยงและสนับสนุนกันเป็นระบบ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ ความปรารถนา) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความตั้งใจมั่นคงและการมีสมาธิ) และวิมังสา (ความใคร่ครวญรอบคอบและการใช้ปัญญาพิจารณา) ซึ่งวิชัย สุขใส (2565) อธิบายว่าในการบริหารงานหมายถึงการใช้ปัญญาวิเคราะห์ข้อมูล ตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสม และปรับปรุงกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งสี่องค์ธรรมทำงานเป็นระบบเดียวกัน โดยฉันทะเป็นจุดเริ่มต้นของแรงจูงใจ วิริยะนำไปสู่การปฏิบัติจริง จิตตะรักษาคุณภาพและความต่อเนื่อง และวิมังสาใช้ปัญญากำกับและปรับปรุงการปฏิบัติ ซึ่งหลักการบูรณาการนี้เป็นรากฐานสำคัญที่งานวิจัยนำไปประกยุกตใ้กับการพัฒนาวิธีการด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศงานวิชาการ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศแสดงแนวโน้มสอดคล้องกันว่าการพัฒนาระบบสารสนเทศช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมทิกา พ่วงแสง และวิสุตา วรรณห้วย (2562) พบว่าระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นสามารถลดระยะเวลาค้นหาข้อมูลและเพิ่มความแม่นยำในการจัดเก็บข้อมูล สุรเชษฐ์ วงษ์ประเสริฐ (2563) ศึกษาในบริบทโรงเรียนประถมศึกษาและพบว่าระบบที่พัฒนาขึ้นช่วยลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มความถูกต้องของข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่คมสันต์ ประจำจิตร (2562) ชี้ให้เห็นว่าการบริหารระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความพร้อมของบุคลากร การสนับสนุนจากผู้บริหาร และระบบที่ใช้งานง่าย โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

ที่เกี่ยวข้องโดยตรงคืองานวิจัยของอภิวัฒน์ บุญนิธิภัทร และคณะ (2554) ที่พบว่าปัญหาหลักในการจัดการระบบสารสนเทศของโรงเรียน คือ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีงบประมาณ และการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งยืนยันข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของโรงเรียนขนาดเล็กอันเป็นที่มาของงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ พระมหาบุญญิตี สุจิตโต (รอดตุ้ม) และคณะ (2563) ยังพบว่าการบูรณาการหลักอทิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) เข้ากับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สามารถนำไปสู่รูปแบบการบริหารที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริง ซึ่งสนับสนุนแนวทางการบูรณาการหลักธรรมที่งานวิจัยนี้นำไปประกยุกตใ้ใช้ต่อ

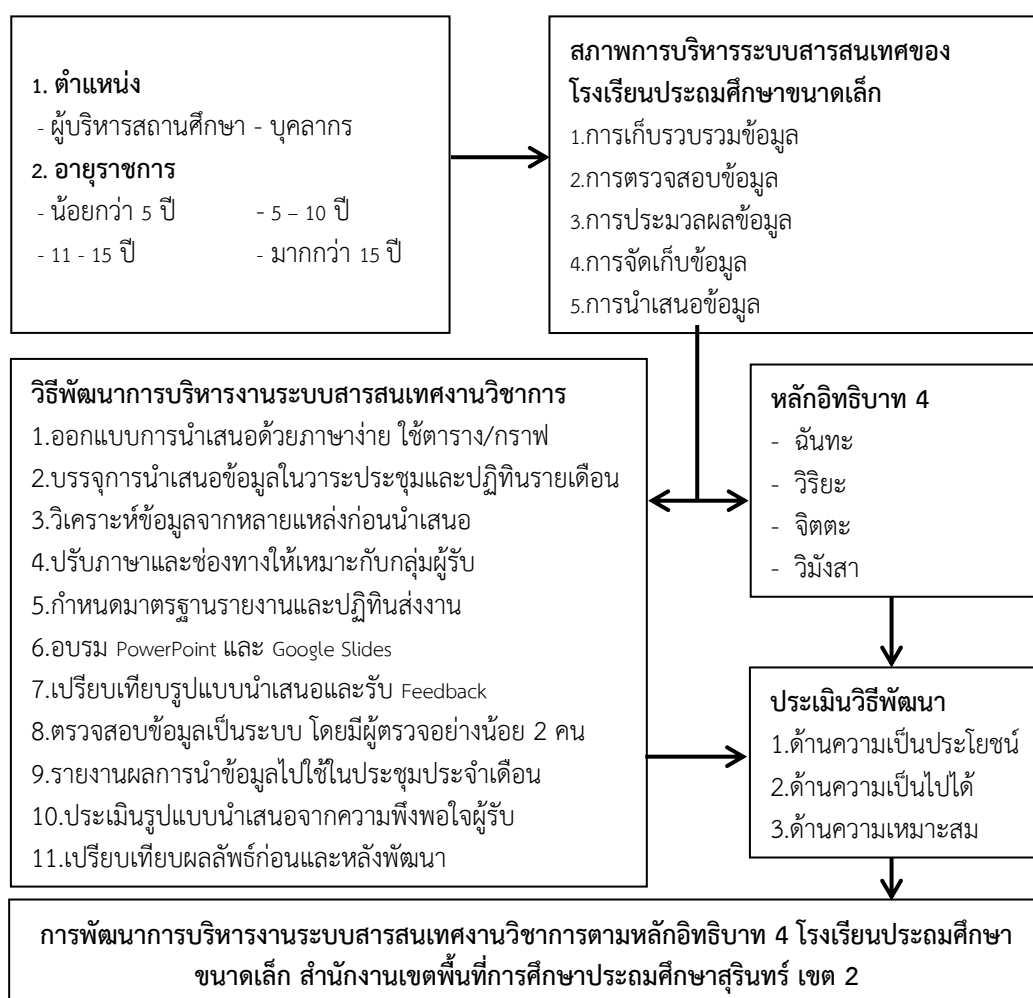
งานวิจัยต่างประเทศให้ภาพในระดับสากลที่สอดคล้องกัน Hew and Brush (2021) ทบทวนวรรณกรรมและพบว่าระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS) ส่งผลเชิงบวกต่อการเข้าถึงข้อมูล การบริหารจัดการ และการลดภาระงาน แต่พบอุปสรรคสำคัญคือการขาดเวลา ทักษะ การฝึกอบรม และการสนับสนุนจากผู้บริหาร Anderson and Thompson (2022) ศึกษาเปรียบเทียบ 8 ประเทศและพบว่าโรงเรียนที่นำระบบสารสนเทศมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมีการปรับปรุงด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดย

เฉลี่ยร้อยละ 45 เมื่อเทียบกับโรงเรียนที่ใช้ระบบดั้งเดิม สอดคล้องกับ OECD (2018) ที่ระบุว่าระบบสารสนเทศการจัดการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบดิจิทัลการศึกษาของประเทศ
สรุปการสังเคราะห์วรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมด ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ว่า แม้มีงานวิจัยจำนวนมากศึกษาการพัฒนากระบวนงานสารสนเทศงานวิชาการ และมีงานวิจัยบางส่วนศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในบริบทการบริหารระบบสารสนเทศ แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่มุ่งเจาะจงไปที่ปัญหาด้านการนำเสนอข้อมูล ซึ่งเป็นจุดอ่อนเฉพาะของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พร้อมบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ช่องว่างทางวิชาการนี้จึงเป็นที่มาสำคัญของการวิจัยครั้งนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 15 แหล่ง ผู้วิจัยคัดเลือกองค์ประกอบการบริหารระบบสารสนเทศงานวิชาการที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 53.33 ขึ้นไป ได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงตัวแปรอิสระด้านตำแหน่งหน้าที่และอายุราชการ เข้ากับสภาพการบริหารระบบสารสนเทศงานวิชาการ 5 ด้าน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาวิธีการด้านการนำเสนอข้อมูลจำนวน 11 วิธี โดยมีหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นแรงขับเคลื่อนในการปฏิบัติ และผ่านการประเมินใน 3 มิติ คือ ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผสานการศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีนคร เขต 2 จำนวน 131 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 99 คน กำหนดขนาดด้วยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูล และการนำเสนอข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ แบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (One-sample t-test) โดยเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยสมมติฐาน ที่กำหนดไว้ที่ 3.51 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของระดับ "มาก" ในมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อทดสอบว่าสภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการอยู่ในระดับมากขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือไม่ (มีผู้ตอบกลับและนำมาวิเคราะห์ได้จำนวน 90 คน)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดการวิจัยและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและภาษา จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลปรากฏว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่

ระยะที่ 2 การศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักธรรม 2 รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ 4 คน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน มุ่งศึกษา 10 ประเด็นด้านการนำเสนอข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าความถี่ของวิธีพัฒนาที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวถึงในแต่ละประเด็น แล้วคัดเลือกวิธีที่มีความถี่สูงสุดในแต่ละประเด็น โดยประเด็นที่ 2 (การถ่ายทอดข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ) มีวิธีที่มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 วิธี ขณะที่ประเด็นอื่นๆ ได้ประเด็นละ 1 วิธี รวมได้วิธีพัฒนาทั้งสิ้น 11 วิธี จากการสังเคราะห์คำตอบจาก 10 ประเด็น วิเคราะห์ด้วย Content Analysis

ระยะที่ 3 การประเมินวิวัฒนาการ นำวิวัฒนาการทั้ง 11 วิธีให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 รูป/คน คัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้มีความรู้ทางด้านหลักธรรม จำนวน 1 รูป ที่มีคุณสมบัติเป็นเจ้าอาวาส หรือสำเร็จเปรียญธรรม 3 ประโยค หรืออุปสมบทมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 พรรษา และมีประสบการณ์ด้านการสอนหลักพุทธธรรมไม่น้อยกว่า 5 ปี กลุ่มที่ 2 ผู้มีความสามารถด้านบริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ที่มีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านบริหาร การศึกษา หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิ 2 กลุ่มนี้เพื่อให้การประเมิน ครอบคลุมทั้งมิติหลักธรรม (อิทธิบาท 4) และมิติการบริหารสถานศึกษาในบริบทจริง ประเมินด้วย แบบประเมินมาตราประมาณค่า 5 ระดับใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยกำหนดเกณฑ์ผ่านที่ ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป

การวิจัยในครั้งนี้ ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามเอกสารใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการ วิจัย เลขที่ ว.698/2568 ลงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2568 โดยในรับรองมีอายุถึงวันที่ 17 พฤศจิกายน 2569

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการของโรงเรียน ประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด (4.69) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ด้านการเก็บรวบรวม ข้อมูลและด้านการตรวจสอบข้อมูลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน (4.71) รองลงมาคือด้านการจัดเก็บข้อมูล (4.70) ด้านการประมวลผลข้อมูล (4.69) และด้านการนำเสนอข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (4.66) ตามลำดับ แม้ทุกด้านจะอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ในกระบวนการวิจัยแบบผสมวิธี 3 ระยะ ระยะที่ 1 ทำหน้าที่คัดกรองประเด็นที่ต้องการพัฒนาสำหรับระยะที่ 2 ผู้วิจัยจึงเลือกด้านการนำเสนอข้อมูลซึ่งมี ค่าเฉลี่ยต่ำสุดในบรรดาทั้ง 5 ด้าน มาเป็นประเด็นหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างใน ระยะที่ 2 เนื่องจากเป็นด้านที่สะท้อนถึงข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กในการถ่ายทอดและสื่อสาร ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ซึ่งการพัฒนาด้านนี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน สารสนเทศโดยรวมได้มากที่สุด

ตารางที่ 1 ลำดับสภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ภาพรวมรายด้าน

ด้าน	n = 90		แปลผล	t	Sig.	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.				
ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล	4.71	0.15	มากที่สุด	73.72	.00	1
ด้านการตรวจสอบข้อมูล	4.71	0.19	มากที่สุด	61.33	.00	1
ด้านการประมวลผลข้อมูล	4.69	0.20	มากที่สุด	55.07	.00	3
ด้านการจัดเก็บข้อมูล	4.70	0.17	มากที่สุด	66.05	.00	2
ด้านการนำเสนอข้อมูล	4.66	0.22	มากที่สุด	50.19	.00	4
รวมเฉลี่ย	4.69	0.12	มากที่สุด	93.17	.00	

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิจัยพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการด้านการนำเสนอข้อมูลตามหลักอิทธิบาท 4 ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 รูป/คน มีจำนวน 11 วิธี ได้แก่ 1) การออกแบบรูปแบบการนำเสนอด้วยภาษาเรียบง่ายและแทนที่ตัวเลขซับซ้อนด้วยตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ (ฉันทะ) 2) การกำหนดให้การนำเสนอข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประชุมและการตัดสินใจ พร้อมปฏิทินการรายงานประจำเดือน (จิตตะและวิริยะ) 3) การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนนำเสนอ (วิมังสา) 4) การจำแนกกลุ่มผู้รับสารสนเทศและปรับรูปแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม (วิมังสา ฉันทะ จิตตะ) 5) การกำหนดรูปแบบมาตรฐานของรายงาน กราฟ และแผนภูมิ พร้อมปฏิทินการส่งรายงานประจำภาคเรียน (จิตตะ) 6) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการการใช้โปรแกรม PowerPoint และ Google Slides แก่บุคลากรทุกคน (วิริยะและจิตตะ) 7) การเปรียบเทียบรูปแบบการนำเสนอหลายรูปแบบและรับฟัง Feedback มาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) 8) การกำหนดกระบวนการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำเสนอ โดยมีผู้ตรวจสอบอย่างน้อย 2 คน พร้อม Checklist (จิตตะและวิมังสา) 9) การกำหนดวาระรายงานผลการใช้สารสนเทศในการประชุมประจำเดือนอย่างสม่ำเสมอ (จิตตะและวิมังสา) 10) การประเมินรูปแบบการนำเสนอโดยยึดผลตอบรับและความพึงพอใจของผู้รับข้อมูล (วิมังสาและฉันทะ) และ 11) การวัดและเปรียบเทียบผลลัพธ์การบริหารงานก่อนและหลังการพัฒนาระบบ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม (วิมังสา) โดยทุกวิธีบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เป็นแรงขับเคลื่อนในการปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการประเมินวิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธี โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 รูป/คน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.53 และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกวิธีในทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ย 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ย 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ย 4.42 อยู่ในระดับมาก โดยวิธีที่ได้รับการประเมินสูงสุด ได้แก่ วิธีที่ 5 (การกำหนดรูปแบบมาตรฐานของรายงานพร้อมปฏิทินการส่ง) วิธีที่ 7 (การเปรียบเทียบและวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ) และวิธีที่ 8

(การกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำเสนอ) ผลการประเมินสะท้อนว่าวิธีพัฒนาที่พัฒนาหลักอิทธิบาท 4 มีความเหมาะสมทั้งในเชิงทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติจริงในบริบทโรงเรียนที่มีทรัพยากรบุคคลและงบประมาณจำกัด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ด้านการนำเสนอข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กยังขาดศักยภาพและความพร้อมในการแสดงผลข้อมูลให้เข้าใจง่าย การจัดทำรายงาน กราฟ และแผนภูมิ การใช้สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนข้อจำกัดด้านบุคลากรงบประมาณ และเครื่องมืออุปกรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีวิษฐา บุตรนาแพง และคณะ (2568) ที่พบว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีปัญหามากที่สุดคือด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รองลงมาคือด้านการพัฒนาบุคลากร และสอดคล้องกับ อัญชลี ศรีจันทร์ และสมใจ สืบเสาะ (2566) ที่พบว่าสภาพการจัดระบบสารสนเทศการบริหารงานโรงเรียนเมื่อเปรียบเทียบกับขนาดโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเสนอแนะว่าควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลให้ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า วิธีพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 มีทั้งสิ้น 11 วิธี ครอบคลุมหลักธรรมครบทุกองค์ประกอบ โดยแต่ละหลักทำหน้าที่พัฒนาระบบสารสนเทศในมิติที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ฉันทะ เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพอใจในการนำเสนอข้อมูล ผ่านการออกแบบรูปแบบที่เรียบง่ายและปรับให้เหมาะกับกลุ่มผู้รับ เปลี่ยนงานที่รู้สึกยากให้กลายเป็นงานที่เห็นคุณค่า วิริยะ แปลงความพอใจไปสู่การปฏิบัติจริง ด้วยการสร้างวัฒนธรรมพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและกำหนดให้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการประชุมทุกครั้ง จิตตะ รักษาความต่อเนื่องของระบบด้วยการสร้างโครงสร้างที่ทำให้การนำเสนอข้อมูลเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติผ่านปฏิทินและมาตรฐานรายงาน ไม่ขึ้นกับตัวบุคคล ซึ่งเป็นเหตุผลที่วิธีที่ 5 ได้รับการประเมินสูงสุด และ วิมังสา เป็นกลไกปรับปรุงคุณภาพต่อเนื่อง ทั้งการตรวจสอบข้อมูล การรับ Feedback และการวัดผลก่อน-หลังพัฒนา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ถูกอ้างถึงบ่อยที่สุด สะท้อนว่าผู้ทรงคุณวุฒิให้ความสำคัญกับการ "คิดก่อนทำและทบทวนหลังทำ" มากที่สุดในบริบทนี้ โดยสรุป หลักอิทธิบาท 4 ทำหน้าที่เป็นกรอบการบริหารจัดการที่ครบวงจร ฉันทะสร้างแรงจูงใจ วิริยะสร้างทักษะ จิตตะสร้างระบบ และวิมังสาสร้างการพัฒนาต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีดี พรหมลาภ (2566) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยหลักวิมังสาเน้นการไตร่ตรองพัฒนาหลักสูตรและใช้สื่อเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ส่วนหลักจิตตะเน้นการส่งเสริมครูให้ทุ่มเทรับผิดชอบ และสอดคล้องกับ ชไมพร อ่อนสะอาด (2567) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ พร้อมเสนอว่าจำเป็นต้องบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร

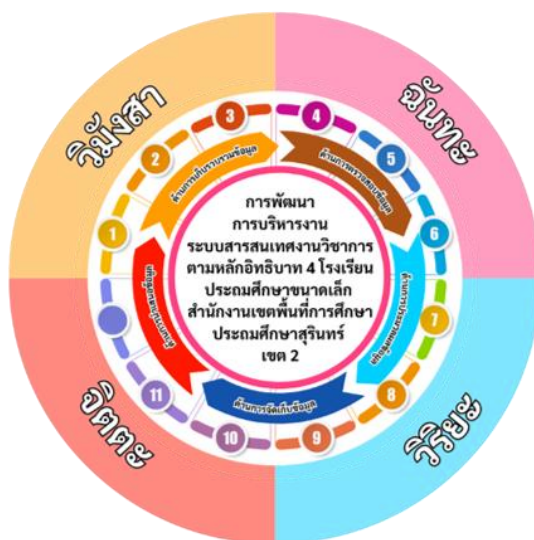

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า วิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธี มีค่าเฉลี่ยรวม 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกวิธี ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีพัฒนาได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่าเหมาะสมทั้งในเชิงทฤษฎีและการนำไปปฏิบัติจริง สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรพงษ์ วิริยะ และคณะ (2567) ที่พบว่าการพัฒนากระบวนการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผ่านการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านจากผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพแสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ การพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 นำเสนอในรูปแบบวงกลมซ้อนกัน โดยวงนอกแสดงหลักอิทธิบาท 4 ที่เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา วงกลางแสดงมิติการบริหารระบบสารสนเทศ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล และด้านการนำเสนอข้อมูล และวงในแสดงวิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธีที่บูรณาการหลักธรรมทั้ง 4 ประการเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

วิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธีครอบคลุมทุกมิติของการนำเสนอข้อมูล ตั้งแต่การออกแบบรูปแบบการนำเสนอด้วยภาษาเรียบง่ายและใช้ตาราง/กราฟ (ฉันทะ) การบรรจุการนำเสนอในวาระประชุมและปฏิทินรายเดือน (จิตตะ+วิริยะ) การวิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนนำเสนอ (วิมังสา) การปรับภาษาและช่องทางให้เหมาะกับกลุ่มผู้รับ (วิมังสา+ฉันทะ) การกำหนดมาตรฐานรายงานและปฏิทินส่งงาน (จิตตะ) การอบรม PowerPoint และ Google Slides (วิริยะ) การเปรียบเทียบรูปแบบและรับ Feedback (วิมังสา) การตรวจสอบข้อมูลเป็นระบบโดยมีผู้ตรวจอย่างน้อย 2 คน (จิตตะ+วิมังสา) การรายงานผลในที่ประชุมประจำเดือน (จิตตะ) การประเมินรูปแบบจากความพึงพอใจผู้รับ (วิมังสา+ฉันทะ) และการเปรียบเทียบผลลัพธ์ก่อนและหลังพัฒนา (วิมังสา) โครงสร้างวงกลมสะท้อนให้เห็นว่าหลักอิทธิบาท 4 และวิธีพัฒนา 11 วิธีทำงานเชื่อมโยงกันเป็นวัฏจักรต่อเนื่อง ไม่ใช่กระบวนการเชิงเส้น โดยแต่ละวิธีพัฒนาสามารถขับเคลื่อนได้ด้วยหลักธรรมมากกว่า 1 ประการ สะท้อนถึงความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด

11 วิธีพัฒนา

- 1.ออกแบบการนำเสนอด้วยภาษาง่าย ใช้ตาราง/กราฟ
- 2.บรรจุการนำเสนอข้อมูลในวาระประชุมและปฏิทินรายเดือน
- 3.วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่งก่อนนำเสนอ
- 4.ปรับภาษาและช่องทางให้เหมาะกับกลุ่มผู้รับ
- 5.กำหนดมาตรฐานรายงานและปฏิทินส่งงาน
- 6.อบรม PowerPoint และ Google Slides
- 7.เปรียบเทียบรูปแบบนำเสนอและรับ Feedback
- 8.ตรวจสอบข้อมูลเป็นระบบ โดยมีผู้ตรวจอย่างน้อย ๒ คน
- 9.รายงานผลการนำข้อมูลไปใช้ในประชุมประจำเดือน
- 10.ประเมินรูปแบบนำเสนอจากความพึงพอใจผู้รับ
- 11.เปรียบเทียบผลลัพธ์ก่อนและหลังพัฒนา

ภาพที่ 1: แสดงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

โดยสรุป งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีจุดแข็งด้านการจัดการข้อมูลต้นทาง แต่ขาดระบบสื่อสารข้อมูลออกมาให้มีประสิทธิภาพ การนำหลักอิทธิบาท 4 มาเป็นกรอบจึงช่วยให้ได้วิธีพัฒนาที่ครบถ้วนทั้งด้านแรงจูงใจ ความเพียร ความสม่ำเสมอ และการปรับปรุงต่อเนื่อง ซึ่งใช้ได้จริงในบริบทที่มีทรัพยากรจำกัด

สรุป

การพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สรุปผลได้ 3 ประการตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ ประการแรก สภาพการบริหารงานระบบสารสนเทศในงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านการนำเสนอข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดและถูกนำมาเป็นจุดเน้นในการพัฒนา ประการที่สอง ได้วิธีพัฒนาการบริหารงานระบบสารสนเทศงานวิชาการด้านการนำเสนอข้อมูลตามหลักอิทธิบาท 4 จำนวน 11 วิธี ที่บูรณาการหลักฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้ากับการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม และประการที่สาม วิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธี ได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.53) ผ่านเกณฑ์ทุกวิธีในด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม สะท้อนว่าการผสมผสานภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนากับการบริหารงานระบบสารสนเทศสมัยใหม่มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด และสามารถนำไปใช้ได้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยคำแนะนำอันทรงคุณค่าจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนู ศรีทอง และอาจารย์ ดร.ภานุวัชร สุขเสน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ทั้ง 9 รูป/คน ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 รูป/คน ที่ได้กรุณาประเมินวิธีพัฒนาด้านความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

และผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้ชัดเจน โดยกำหนดมาตรฐานและรูปแบบการรายงานข้อมูลที่เป็นเอกภาพในระดับเขตพื้นที่

2) หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการออกแบบสื่อนำเสนอข้อมูลอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

3) ควรส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการกับการบริหารงานสารสนเทศการศึกษาในระดับนโยบาย เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารจัดการข้อมูล

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยพบว่า ด้านการนำเสนอข้อมูลเป็นจุดที่ต้องพัฒนา ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศงานวิชาการ โดยเริ่มจากการสร้างความตระหนักในหลักอิทธิบาท 4 แก่บุคลากรทุกคน และนำวิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธีไปใช้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะวิธีที่ได้รับการประเมินสูงสุด ได้แก่ การกำหนดรูปแบบมาตรฐานของรายงาน (วิธีที่ 5) การเปรียบเทียบและวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอ (วิธีที่ 7) และการกำหนดขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำเสนอ (วิธีที่ 8) ทั้งนี้ ควรเลือกใช้เทคโนโลยีที่มีต้นทุนต่ำและเข้าถึงง่าย เช่น Google Forms เชื่อมกับ Google Sheets, LINE Official Account และ Canva ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีงบประมาณจำกัด พร้อมจัดให้มีการประเมินผลการนำวิธีพัฒนาไปใช้อย่างสม่ำเสมอทุกภาคเรียน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1. ควรมีการวิจัยเชิงทดลองนำวิธีพัฒนาทั้ง 11 วิธีไปใช้จริงในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยเปรียบเทียบผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อยืนยันประสิทธิผลของวิธีพัฒนาในเชิงประจักษ์ก่อนขยายผลในวงกว้าง

3.2. ควรมีการวิจัยเพื่อทดสอบประสิทธิผลของวิธีพัฒนาในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ในสังกัดเดียวกัน เพื่อตรวจสอบว่าวิธีพัฒนาที่ออกแบบมาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กสามารถปรับใช้กับบริบทที่มีทรัพยากรมากกว่าได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

3.3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการนำหลักพุทธธรรมอื่น เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 หรือหลักทศพิธราชธรรม มาบูรณาการกับการบริหารงานระบบสารสนเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านพุทธบริหารการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คมสันต์ ประจำจิตร. (2562). การบริหารระบบสารสนเทศ. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 4(10), 1–17.
- ชไมพร อ่อนสะอาด. (2567). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสิทธิธรรม*, 2(3), 149–160.
- ปรีดี พรหมลารักษ์. (2566). การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มคุณภาพการศึกษาภาคใต้-นาแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 3(8), 77–90.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2562). *อิทธิบาท 4 หนทางสู่ความสำเร็จ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2563). *อิทธิบาท 4 เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปัญญาธิ สุกจิตโต (รอดตุ้ม) และคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 254–266.
- รุ่งโรจน์ แสงวิเศษ. (2564). *ระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- วิชัย สุขใส. (2565). การใช้ปัญญาในการบริหารจัดการ: มุมมองจากหลักพุทธธรรม. *วารสารการบริหารและการจัดการ*, 28(2), 65–85.
- ศรวิษฐา บุตรนาแพง และคณะ. (2568). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม*, 3(3), 863–881.
- สมชาย นำประเสริฐชัย. (2559). *ระบบสารสนเทศทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ท็อป.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. (2566). คู่มือการปฏิบัติงาน ประจำปีการศึกษา 2566. สุรินทร์: โรงพิมพ์ชุมชนสุรินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2558). *ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรเชษฐ์ วงษ์ประเสริฐ. (2563). *การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุรพงษ์ วิริยะ และคณะ. (2567). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัย มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา. *วารสารวิชาการ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ*, 10(1), 22–35.
- อัญชลี ศรีจันทร์ และสมใจ สืบเสาะ. (2566). แนวทางการพัฒนาการจักระบบสารสนเทศการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(2), 78–92.

- อภทวณน บุนนทททร และคณษ. (2554). สภาท ปญหา และความตองการการจตุการระบบสารสนเทศ เพอรการบทรการรอรเรียนสงกตุสائنงานเขตพนทการศทษาณครพนม เขต 2. *วารสาร มนุษยศาสตรและสงคมศาสตร มหาวิทยาลัยนครพนม*, 1(2), 31-38.
- เมททกา พวงแสง และวสตุตา วรณทวทย. (2562). การพฒนาระบบสารสนเทศสําหรการจตุการขอมูล งานวทยในยุคดทจทล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมกคลพรณคร. *วารสารเทคโนโลยี สอสารมवलชน มทร.พรณคร*, 4(1), 8-17.
- เอกปภาดา ปกรณพมข และคณษ. (2567). แนวทางการบทรการงานวชการตามแนวคตุทกษะการ เรอรนรในศตวรรษที่ 21 ของรอรเรียนสงกตุสائنงานเขตพนทการศทษามธยมศทษา ณครปฐม. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 1983-2005.
- Anderson, J. K., & Thompson, L. M. (2022). Digital Technology Integration in Elementary School Administration: A Cross-national Comparative Study. *International Journal of Educational Technology and Management*, 15(3), 78-95.
- Hew, K. F., & Brush, T. (2021). Impact of Management Information Systems (MIS) on School Administration: What the literature says. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116, 45-68.
- Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). *Management Information Systems: Managing the Digital Firm*. 16th ed.. Pearson Education.
- OECD. (2018). *The Future of Education and Skills: Education 2030*. Paris: OECD Publishing.

